

„Treba postati tvrd, a ne
izgubiti nežnost.“
Če Gevara, 1967.

ČE

ponovo sam uzjahao rosinan ta

Ove Čeove reči uzima argentinski advokat i publicista Rikardo Roho kao moto za svoju knjigu **MI AMIGO EL CHE (MOJ PRIJATELJ ČE)**, koju je prošle godine, u francuskom prevodu Mari-Francs Rivijer, objavilo izdavačko preduzeće **EDITION DU SEUIL**, Pariz, pod naslovom **ČE GEVARA. ŽIVOT I SMRT PRIJATELJA**.

Autor knjige upoznaje Če Gevaru u kući jednog bogatog Argentineca, gde su se okupljali njegovi sunarodnici-emigranti, u Kala-setu, nedaleko od La Paza. Prvi susret nije na Rikarda Roha ostavio nikakav poseban utisak: „Gevara je govorio malo, više je voleo da sluša, a tek odjednom bi, s osmehem koji razoružava sagovornika, ubacio rečenici koja nije podnosila replike“.

I ta dva čoveka, koji nisu imali ništa zajedničkog osim „uslova mladih studenata bez sredstava“, postala su, po rečima autora knjige, još iste večeri, pešačeci deset kilometara do La Paza, prijatelji. Če Gevara je tada bio na zadnjoj godini medicine, imao je 25 godina, strasno se interesovao za arheologiju. Pasionirani istraživač, on krvatari po Argentini, pravi ekspedicije i „prave ekspedicije“, istražuje uzroke bolesti i, što se više udubljuje u to istraživanje, sve više se odvaja od medicine i sve više približava politici.

I od te večeri, kad ova dva studenta pričaju o svojim planovima i o onome što su deživeli, autor nam prikazuje čitav razvojni i životni put Če Gevare — borce, komandanta, državnika, čak diplomate. Sve to — na fonu razvoja dogadaja u Latinskoj Americi, dramatičnih dana revolucionarne Kube — karipske krize, isčekivanja imperijalističke invazije, na fonu gerile u Argentini, situacije u afričkim zemljama, pokušaja podizanja revolucije u Boliviji. U svim ovim situacijama mi iz knjige plastično vidimo ličnost Če Gevare, legendarnu ličnost koja je tako brzo postala simbol savremene borbe za slobodu i istinu.

I, da bismo ovu ličnost revolucionara upoznali i s one „druge“, intimne strane, da bismo videli kako se ta druga, osećajna strana sliva u nerazdvojivo jedinstvo s „prvom“ — borbenom, donosim iz pomenuće knjige tekstove pet pisama Če Gevare. Pisma nam otkrivaju i potvrđuju Čeove reči: „Treba postati tvrd, a ne izgubiti nežnost“.

PISMO ŠPANSKOM PESNIKU — EMIGRANTU LEONU FELIPU

U danima svog boravka u Meksiku, Gevara je neko vreme zaradio hleb prodajući knjige. Među tim knjigama otkrio je i delo pesnika Leona Filipa. Pošto opisuje poznanstvo Čea s pesnikom, autor knjige s prijateljskim humorom prikazuje kako su, jedan pored drugega, prekrstivši noge, sedela ova dva — različito velika — čoveka i kako se obojici na donu cipele videla velika rupa...

Godine 1964, kad je Če bio jedan od najistaknutijih ljudi na Kubi, napisao je starom pesniku:

„Možda će Vam biti milo da čujete da je jedina od dve-tri knjige koje držim na svom noćnom ormariću **El Cervo (Jelen)**. Na žalost, nemam često zadovoljstvo da je čitam — u Kubi spavanje ili, propust, odmor još uvek predstavlja zločin prema državi. Ali, neki dan sam prisustvovao jednom skupu ljudi koji je meni mnogo značio. Dvorana je bila krcata radnicima-entuzijastima, i u toj atmosferi živo se osećalo radanje novog čoveka. Odjednom se probudila u meni duša promašenog pesnika, i ja sam se obratio Vama — da bih, ovačko na odstojanju, malo polemlisao. Eto — u tome je čitavo moje poštovanje; molim Vas da ga uzmete takvog kakvog jeste. Ako Vam se učini kao izazov — uvratite ga.“

PISMO FIDELU KASTRU

Trećeg oktobra 1965. godine Fidel Castro objavio je pismo, koje nije — kao ni pisma roditeljima i deci — bilo datirano, a koje je on primio 1. aprila te godine. Če Gevera napisao je pisma pre svog odlaska s Kube.

Havana, godina poljoprivrede

FIDELE,

U ovom času sećam se mnogih stvari — našeg prvog susreta kod Marije Antonije, dana kada si mi predlagao da dodem, veleke groznice priprema.

Jedared su nas pitali šta bi trebalo predvideti za slučaj smrti, a sama pomisao da se tu može desiti za nas je bila pravi šok. Kasnije smo shvatili da je to upravo tako: kad se pravi revolucion — pobeduje se ili umire (ako se radi o pravoj revoluciji). Mnogi vodi od naših drugova ostali su duž puta koji vodi k pobedi.

Danas, sve je poprimilo manje dramatičan obrot, pošto smo postali zreliji, ali se ništa nije izmenilo. Osećam da sam ispunio svoj dug prema kubanskoj revoluciji na njenoj teritoriji. I ja se opravštam — s tobom, s tvojim narodom, koji je postao i moj.

Podnosim ostavku na funkcije u rukovodstvu Partije, na položaj ministra, na čin komandanta i na kubansko državljanstvo. Ništa formalno-pravno me ne vezuje za Kube. Te su veze drugačije, one se ne mogu prekinuti kao što se može dati ostavka na položaj.

Sećajući se svega, mogu otvorena da kažem da sam radio poštano i požrtvovanom načinu pobjede revolucije. Moja jedina ozbiljna greška jeste u tome što nisam imao dovoljno poverenja u tebe od prvih dana Siera Maestre i što nisam dovoljno brzo shvatio tvoje kvalitete kao rukovodioca i revolucionara. Proživeo sam predivne dane i bio ponosan što pripadam našem narodu u danima — čas radosnim, čas tužnim — u vreme karipske krize. Retko se dešava da jedan državnik pozivi dane veličanstvenije od ovih; podjednako sam ponosan što sam te sledio bez oklevanja, usvajajući tvoj način mišljenja, shvatanja, procenjivanja opasnosti (i principa).

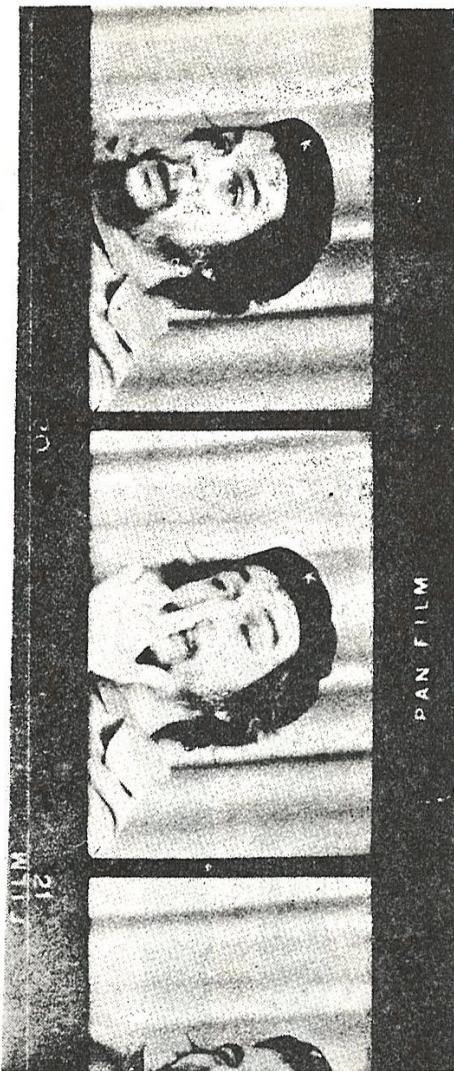
Neke druge zemlje traže moje skromne snage. Ja mogu da činim stvari koje su tebi zabranjene, pošto ti ostaješ odgovoran za sudbinu Kube; došao je čas našeg rastanika.

Znaj da se na ovo odlučujem rastrzan, osećanjem i bola i radosti; ovde osećam, svoje najčišće nade graditelja i svoje najdragocebitnije prijatelje... i napuštam narod koji me je prihvatio kao svoga sina; zborog toga sam duboko tužan. Alli, na nova polja borbe ja nosim veru koju si mi ti dao, revolucionarni duh svoga naroda i svest o najsvetijem od svih zadataka — borbe protiv imperijalizma ma gde se on nalazi. To mi je velika uteha i to divotruko smrštuje moj bol.

Još jednom, smatram da Kuba nije nizasta drugo odgovorna izuzev da služi kao primer. Ako se desi da moj poslednji čas bude pod tudim nebom, želim da moja zadnja misao bude upućena ovom narodu i, posebno, tebi. Zahvaljujem ti na tvom primjeru, — ja ču se truditi da ga verno sledim do kraja. Uvek sam se slagao sa spoljnjom politikom revolucije i nastavici to i dalje. Ma kud otisao, osećaju se odgovornim kac kubanski revolucionar i kao takav ču delovati. Ne ostavljam imetku ni svojoj deci, ni svojoj ženi, ali to me ne žalostiti; srećan sam što je tako. Ne tražim ništa za njih, jer znam da će im država dati sredstva za život i školovanje.

Imao bih mnogo toga da ti kažem — i tebi i našem narodu. Ali osećam da to nije potrebno. Reče ne bi moglo da izraze moje misli, a i šteta za hartiju. Tvoj do pobede. Otadžbina ili smrt.

Grlji te svim žarom revolucionara.

PISMO RODITELJIMA

Mojim roditeljima

Mili starci,

Ponovo sam uzjaha Rosinanta, opet krećem na put, uzimam štit.

Skoro je deset godina otkako sam vam pisao jedino drugo oproštajno pismo. Ako se sećam dobro, žalio sam se tada što nisam ili bolji vojnik ili bolji lekar. Da budem lekar — to me više ne interesuje. Međutim, vojnik sam postao dosta dobar.

U suštini, ništa se nije promenilo, osim što sam postao svestan mnogih stvari i što je moja marksistička vera temeljiti i ogoljenija. Verujem da narodi koji se bore za svoju slobodu nemaju drugog izlaza do oružane borbe, a ja sam dosledan svojim ubedljanjima. Mnogi će reći da sam avanturista, ja to i jesam — samo posebne vrste: od onih koji se ne boje da razlikuju svoju kožu za pobedu ubedjenja. Može se desiti da ču ovogputa tamo i ostatim. Ja to ne želim, ali to zavisi od objektivnih mogućnosti. Za slučaj poraza, grlij vas poslednji put.

Voleo sam vas mnogo, iako nisam uvek umeo da izrazim svoja osećanja. Meni nedostaju mlijanje u načinu ophodenja i mislim da me ponekad niste razumeli. Mene nije bilo ni jako shvatiti, ali danas mi veruje.

Od danas će već pomalo nesigurne noge i umorne grudi odražavati volju koju sam kovao s nekom vrstom umjetničkog zadovoljstva. Držaću se dobro.

Setite se pokratkad malog harambaše XX veka. Poljubac Selii, Robertu, Ana-Mariji i Potetenu, Beatrisi i svima ostalima. Grli vas nežno vaš bludni i tvrdoglav i sin
ERNESTO

PISMO DECI

Kao što se iz pisma roditeljima vidi njezina čista sinovljeva ljubav, ovde se oseća nežnost oca, koja je često morala biti žrtvovana.
Mojoj deci

Draga Ildita, Aleidiita, Kamilu, Seliju i Ernesto,

Onog dana kad budeće čitali ovo pismo ja više neću biti među vama. Vi ćete me se jedva i sećati, a najmanji će me odmah i zaboraviti.

Vaš otac je bio čovek koji je radio onako kao što je mislio i koji je uvek bio veran svojim ubedenjima.

Budite dobri revolucionari, učite mnogo, da biste mogli ovladati tehnikom, koja, sa svoje strane, omogućuje ljudima da ovlađaju prirodom. Imajte na umu da je revolucija važnija od svega, a svako od nas, sam za sebe, izdvojen, ne vredi mnogo. Iznad svega, budite uvek u stanju da, iz sve duše, osetite svaku nepravdu — ma kome se ona nanosi i u ma kom delu sveta se nanosi. To je najlepša vrlina jednog revolucionara.

Zbogom, moja dečice; nadam se da ću vas opet videti. Čvrsto vas grlim i stežem na grudi.

TATA

PISMO NAJSTARIOJ ĆERCI

Februara, 1966, iz Konga (Brazavil), gde je boravio skoro devet meseci, uputio je, povodom njenog desetog rodendana, pismo svojoj najstarijoj čerći Ilditi.

15. februar

ILDITA DRAGA,

Pišem ti na današnji dan, ali moje pismo će ti stići mnogo kasnije. Ipak, i pored svega, želim da znači da te misam zaboravio i da bih htio da radostno proveđeš svoj rođendan. Ti si skoro već žena i tebi se više ne može pišati kao detetu, pričajući ti ljestvi i razne sitne izmišljotine.

Treba da znaš da sam daleko i da ću još dugo ostati udaljen od tebe, boreći se svim svojim snagama protiv naših neprijatelja. Čak iako moja uloga ovde nije posebno značajna, ona je korisna, i ja verujem da će se ti uvek moći ponositi svojim ocem, kao što se on ponosi tobom.

Imaj na umu da su pred nama još mnoge godine borbe; kad budeš velika, i ti ćeš morati da učestvuješ u borbi. Dotle, treba da se pripremaš, da budeš vrlo revolucionarna, što u tvojim godinama znači: da mnogo učiš, koliko najviše možeš, i da budeš uvek kadrda da se založiš za pravednu stvar. Treba i da slušaš mamu i da ne misliš da već sad možeš sve. To će i onako brzo doći.

Treba da se boriš za to da budeš među najboljima u školi, u svakom pogledu. Ti znaš šta time hoću da kažem: učenje i revolucionarno vladanje. Naime, dobro vladanje, marljivost, ljubav za revolucionu, osećanja drugarstva. U tvojim godinama, ja nisam imao sve te osobine, ali ja sam pripadao drugačijem društvu, društvu u kom je čovek čovjek bio neprijatelj. Međutim, ti imas to preimumućstvo da živiš u drugoj eposi, i treba da budeš dosta dobar.

Treba da se boriš za to da budeš među najboljima u školi, u svakom pogledu. Ti znaš šta time hoću da kažem: učenje i revolucionarno vladanje. Naime, dobro vladanje, marljivost, ljubav za revolucionu, osećanja drugarstva. U tvojim godinama, ja nisam imao sve te osobine, ali ja sam pripadao drugačijem društvu, društvu u kom je čovek čovjek bio neprijatelj. Međutim, ti imas to preimumućstvo da živiš u drugoj eposi, i treba da budeš dosta dobar.

Ne zaboravi da obideš kucu, kako bi priprezila drugu decu i posavetovala ih da dobije uče i da budu marljiva; naročito podi da vidiš Aleiditu koja uvek sluša savete svoje velike sestre.

Još jednom, mila moja devojčice, srećan ti rodendan!

Poljubiš mamu i Himu od mene. Šaljem ti hiljadu poljubaca — za sve vreme koje se nećemo videti.

Tvoj tata

S francuskog prevela
Mirka ZOGOVIC